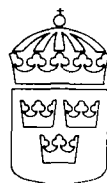

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1988/89:AU3 Semester

1988/89
AU3

Sammanfattning

I betänkandet behandlas sex motioner rörande olika semesterfrågor. Det gäller bl.a. en översyn av semesterlagen i förenklingssyfte, inrättande av en semesterlönefond, översyn av semestervillkoren för vissa jordbrukare samt frågor rörande semesterlönegrundande frånvaro.

Samtliga motioner avstyrks av utskottet, främst med hänvisning till det pågående arbetet i den av regeringen tillsatta semesterkommittén. Till betänkandet har fogats tre reservationer och ett särskilt yttrande.

Motionerna

Motioner från allmänna motionstiden 1988

1987/88:A207 av Lennart Brunander och Karl Erik Olsson (c) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär att den kommitté (A 1985:4) för översyn av semestervillkoren får tilläggsdirektiv att även behandla semesterfrågan för Sveriges animalieproducenter i enlighet med de riktlinjer som anförts i motionen.

1987/88:A706 av Lars-Ove Hagberg m.fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen begär att regeringen tillsätter en snabbutredning med uppgift att inrätta en allmän semesterlönefond.

1987/88:A709 av Kurt Ove Johansson och Lars-Erik Lövdén (s) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att 1985 års semesterkommitté får tilläggsdirektiv om att utreda frågan om semesterersättning till den som ofrivilligt drabbas av arbetslöshet.

1987/88:A729 av Berit Oscarsson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ledighet för grundvux bör bli semesterlönegrundande.

Motiveringen återfinns i motion 1987/88:Sf407.

1987/88:A731 av Alf Wennerfors m.fl. (m) vari yrkas

36. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående översyn av semesterlagen (1977:480).

1987/88:A740 av Lars Ahlström (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att vad i motionen anförts om reglerna för semesterlönegrundande frånvaro skall beaktas av utredningen för översyn av semestervillkoren.

1988/89:AU3

Gällande bestämmelser m.m.

Nuvarande semesterlag är från år 1977. Lagen ger arbetstagarna rätt till 25 semesterdagar under semesteråret. Detta löper från och med den 1 april ett år och till och med 31 mars påföljande år. Rätten till ledighet behöver inte ha tjänats in i förväg, men för att få ut semesterlön måste arbetstagaren ha tjänat in sådan lön året före semesteråret, det s.k. intjänandeåret. Lagens regler innebär alltså att man kan få semesterledighet utan semesterlön.

Semesterlönen uppgår till 12 % av den lön som arbetstagaren har uppburit under intjänandeåret. Av betydelse för semesterlönens storlek är även bestämmelserna om semesterlönegrundande frånvaro. Sådan frånvaro gäller bl.a. sjukfrånvaro, föräldraledighet, ledighet för utbildning samt invandrades ledighet för grundläggande svenskundervisning.

Lagen ger rätt till sammanhängande semesterledighet om minst fyra veckor under sommarmånaderna. Möjlighet finns att spara semesterdagar till kommande år. Om inte annat avtalats kan arbetstagaren ta ut de sparade semesterdagarna och hela semesterledigheten för det aktuella året i en följd.

Semesterlagen innehåller både tvingande bestämmelser och bestämmelser vilka kan ersättas av föreskrifter genom kollektivavtal.

I augusti 1985 beslutade regeringen att tillsätta en kommitté för översyn av semestervillkoren (dir. 1985:41). Kommitténs huvudsakliga uppgift är att kartlägga semesterförmånernas variationer mellan olika arbetstagargrupper samt överväga en utjämning genom lagstiftning. I direktiven pekas på att stora grupper av arbetstagare genom avtal är tillförsäkrade väsentligt längre semester än som följer av lagen. Därvid nämns offentligt anställda och tjänstemän inom den privata sektorn. Även andra frågor skall belysas, bl.a. den enskildes möjligheter att påverka semesterns förläggning samt frågan om det går att sammanföra olika slag av befintliga ledighetsregler till ett mer generellt system.

Kommittén beräknas avsluta sitt arbete under hösten 1988. Avsikten är att kommitténs betänkande skall innehålla en redovisning av de frågor som utretts. Det gäller bl.a. en allmän lagstadgad semesterförlängning till sex veckor, semesterlön och semesterlönegrundande frånvaro, semestersparande samt frågor om en s.k. semesterlönefond.

Utskottet

I sex motioner förs fram förslag till ändringar i semesterlagstiftningen.

I motion 1987/88:A731 av Alf Wennerfors m.fl. (m) föreslås en *översyn av semesterlagen*. Motionärerna framhåller att den nuvarande semesterlagen från år 1977 redan vid sin tillkomst betraktades som ohanterlig. Även om tillkomsten av kollektivavtal på större delen av arbetsmarknaden har kunnat skapa en rimlig hantering av frågor rörande de anställdas semester, drabbas många företag som inte har ständig tillgång till juridisk expertis av

tolkningssvårigheter. Semesterutredningen har emellertid inte fått direktiv att utreda de lagtekniska frågorna. Det är därför nödvändigt med en skyndsam översyn av semesterlagen i förenklingssyfte.

Som ovan nämnts pågår en översyn av semestervillkoren i en av regeringen utsedd kommitté med bl.a. de politiska partierna representerade. Även om avsikten inte är att kommittén skall framlägga några konkreta förslag bör det material som framtagits under arbetet ge viss vägledning hur man skall gå vidare i frågan. Som framgår av regeringsdeklarationen är det regeringens avsikt att senare framlägga förslag om förbättringar av semesterförmånerna. Med hänsyn till det anförda avstyrker utskottet motionen i denna del.

I motion 1987/88:A706 av Lars-Ove Hagberg m.fl. (vpk) föreslås att regeringen tillsätter en utredning med uppgift att snabbt utarbeta förslag om *en allmän semesterlönefond*. Motionärerna framhåller att låglönegrupperna i samhället har mycket svårt att tillgodogöra sig en meningsfull semester med vila och rekreation. Ur rättvis- och jämlikhetsperspektiv föreslås därför att en semesterlönefond inrättas. En sådan fond skulle inte bara förbättra de lågavlönades ekonomiska möjligheter till en semester utan även spela en roll som förvaltare av "folkliga semesteralternativ" – som ett alternativ till det kommersiella utbudet av rekreationsmöjligheter.

Frågan om en semesterlönefond har behandlats av utskottet tidigare, bl.a. i samband med regeringens skrivelse till riksdagen 1984/85:67, i vilken det framhölls att en sådan fond är en viktig reformfråga men att vissa andra semesterreformer borde ha förtur. Riksdagen delade denna uppfattning (AU 1984/85:6, rskr. 1984/85:29).

Som nämnts har semesterkommittén (A 1985:04) till uppgift att pröva om det går att sammanföra olika slag av befintliga ledighetsregler till ett mera generellt system. Detta skulle enligt direktiven exempelvis kunna ske genom att varje arbetstagare, vid sidan av den reguljära semestern, ges rätt att ta ut ett antal lediga dagar per år med ersättning från en gemensam fond för hela arbetsmarknaden.

Med hänvisning till arbetet i semesterkommittén samt till regeringens avsikt att senare lägga fram förslag om en utvidgning av semesterförmånerna avstyrks motion A706.

Lennart Brunander och Karl Erik Olsson (c) föreslår i motion 1987/88:A207 att semesterkommittén får tilläggsdirektiv att även behandla frågan om *semesterreform för Sveriges animalieproducenter*. I motionen refereras en SCB-undersökning enligt vilken lantbrukare med djur är lediga i medeltal endast 22 dagar per år. Som jämförelse nämns att en arbetstagare med fem veckors semester är ledig 139 dagar per år. Motionärerna anser att en semesterreform för Sveriges mjölkproducenter skulle medföra stora och uppenbara fördelar. Härvid nämns bl.a. minskade sociala klyftor, minskat antal olycksfall, ökade möjligheter att få morgondagens generation att gå in i näringen, stor sysselsättningseffekt i glesbygden samt minskad sårbarhet inom lantbruket. Enligt motionärerna finns organisationsapparaten för en sådan reform i nuvarande system med LRF som huvudman och lantbruksstyrelsen som tillsynsmyndighet.

Utskottet har ingen annan uppfattning än motionärerna beträffande

jordbrukarnas behov av semester. Den nuvarande semesterlagstiftningen är emellertid inte tillämplig på jordbrukare, eftersom de inte är arbetstagare i lagens mening.

Frågan om semestervillkoren för jordbrukare har behandlats vid ett flertal tillfällen av såväl arbetsmarknadsutskottet som jordbruksutskottet i anslutning till bl.a. motioner om det s.k. avbytarsystemet som är av central betydelse för jordbrukarnas möjlighet till ledighet. Arbetsmarknadsutskottet framhöll hösten 1984 vikten av att jordbrukarna får samma möjligheter till semester som andra företagare. Utskottet ansåg därför att det var väsentligt att avbytarsystemet byggdes ut. I övrigt anslöt sig utskottet till den bedömning jordbruksutskottet redovisat i sitt yttrande till arbetsmarknadsutskottet (JoU 1984/85:1 y). Detta innebar att takten i uppbyggnaden av avbytarsystemet får anpassas till de medel som kan avdelas för detta ändamål i samband med de årliga jordbruksprisöverenskommelserna. Därutöver täcks kostnaderna för avbytarsystemet genom avgifter från dem som anlitar tjänsterna. Med hänvisning härtill avstyrkte arbetsmarknadsutskottet den aktuella motionens krav på utbyggnad av avbytarsystemet (AU 1984/85:6).

Utskottet har inhämtat att den av Lantbrukets avbyttartjänst år 1986 startade försöksverksamheten med semester för jordbrukare fr.o.m. den 1 juli 1988 har övergått i en permanent verksamhet som avser hela landet. Under försöksverksamheten har man prövat olika faktorer såsom semesterlängd, avbyttartaxa och organisation. Försöket har medfört att antalet utförda semesterdagar ökade från 8 000 år 1986 till 28 000 år 1987. Fr.o.m. den 1 januari 1989 tillämpas enhetliga regler för samtliga distrikt. Reglerna innebär att animalieproducenterna har möjlighet att ta ut 14 dagars semester per år till semestertaxa, vilken innebär 10 % rabatt i förhållande till ordinarie avbyttartaxa.

Med hänvisning dels till utskottets tidigare redovisade principiella inställning i frågan, dels till den pågående verksamheten med avbyttartjänst avstyrks motion A207 i aktuell del.

I tre motioner berörs *reglerna för semesterlönegrundande frånvaro*.

I motion 1987/88:A709 framhåller Kurt Ove Johansson och Lars-Erik Lövdén (s) att det måste anses otillfredsställande att de som ofrivilligt drabbats av arbetslöshet avstängs från rätten till semesterersättning och därmed till möjligheten att få den rekreation och det miljöbyte som semestern innebär. Man bör därför överväga att ändra lagstiftningen så att också arbetslöshet kan bli semesterlönegrundande och att inrätta en fond för ändamålet.

Berit Oscarsson m.fl. (s) förordar i motion 1987/88:A729 (motivering i motion 1987/88:Sf407) att ledighet för deltagande i grundvux blir semesterlönegrundande. Motionärerna hänvisar till att tjänstledighet för deltagande i grund-sfi (svenska för invandrare) utgör semesterlönegrundande frånvaro.

Lars Ahlström (m) pekar i motion 1987/88:A740 på att semesterlagens regler om semesterlönegrundande frånvaro kan få orimliga konsekvenser i samband med långvarig semesterlönegrundande frånvaro i mycket små företag. I motionen ges exempel på att företag kan bli tvungna att betala semesterersättning för en period på två år, under vilken tid den anställde varit helt sjukskriven. Motionären framhåller att vid kortare frånvaroperio-

der är den ekonomiska belastningen på företaget begränsad, medan längre frånvaroperioder kan medföra betydande ekonomiska problem. Reglerna för semesterlönegrundande frånvaro bör därför ses över av semesterkommittén. Enligt motionen vore det naturligt att den som betalar ut ersättning under frånvaroperioden även svarar för semesterlönen under denna tid.

Utgångspunkten för den nuvarande lagstiftningen är att arbetsgivaren skall vara skyldig att svara för semesterlönen för sådan frånvaro från en anställning som arbetsgivaren normalt bör ha att räkna med. Sjukdom, föräldraledighet, ledighet för smittobärare, ledighet för studier som har samband med eller anknytning till den anställdes ställning som arbetstagare nämns i detta sammanhang.

Reglerna för semesterlönegrundande frånvaro (17 § semesterlagen) har upprepade gånger varit föremål för förändringar under den gångna tioårsperioden. Bl.a. har lagen år 1986 utvidgats till att även gälla ledighet för grundläggande svenskundervisning för invandrare.

Som ovan redovisats har semesterkommittén i sitt arbete behandlat frågor som hänger samman med semesterlönegrundande frånvaro. Enligt utskottets uppfattning bör resultatet av kommitténs överväganden avvaktas innan ställning tas till förändringar av det slag motionärerna för fram.

Med hänvisning härtill avstyrks de i sammanhanget behandlade motionerna.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *översyn av semesterlagen*
att riksdagen avslår motion 1987/88:A731 yrkande 36,
2. beträffande *en allmän semesterlönefond*
att riksdagen avslår motion 1987/88:A706,
3. beträffande *semesterreform för Sveriges animalieproducenter*
att riksdagen avslår motion 1987/88:A207 yrkande 1,
4. beträffande *reglerna för semesterlönegrundande frånvaro*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:A709, 1987/88:A729 och 1987/88:A740.

Stockholm den 27 oktober 1988

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Lars Ulander

Närvarande: Lars Ulander (s), Sonja Rembo (m), Lahja Exner (s), Anders G Högmark (m), Gustav Persson (s), Sten Östlund (s), Bo Nilsson (s), Mona Saint Cyr (m), Charlotte Branting (fp), Kersti Johansson (c), Lars-Ove Hagberg (vpk), Anna Horn af Rantzien (mp), Monica Öhman (s), Eivor Husing (s), Britt Bohlin (s), Sigge Godin (fp) och Marianne Andersson (c).

1. Översyn av semesterlagen (mom. 1)

Sonja Rembo, Anders G Högmark och Mona Saint Cyr (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 3 som börjar med "Som ovan" och slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

Som framgår av regeringsdeklarationen är det regeringens avsikt att senare under mandatperioden framlägga förslag såväl beträffande sex veckors semester som beträffande en förlängning av föräldraförsäkringen. Med dessa förväntade förslag torde utrymmet för andra kostsamma reformer i fråga om såväl semester- som arbetstidslagstiftning vara intecknat för överskådlig framtid. Bl.a. av detta skäl vill utskottet ifrågasätta inriktningen i det utredningsarbete som för närvarande pågår.

Enligt utskottets uppfattning bör utredandet av semesterfrågorna ta sikte på en lagteknisk förenkling av semesterlagen. Det är otillfredsställande att en lag som har så stor betydelse för såväl arbetsgivare som arbetstagare skall vara praktiskt ohanterlig. All lagstiftning skall vara utformad så att den kan förstås av den som skall tillämpa lagen. Det får ankomma på regeringen att finna en lämplig form för detta arbete.

Vad utskottet anfört om en översyn av semesterlagen, vilket innebär att motion A731 (m) tillstyrks i motsvarande del, bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *översyn av semesterlagen*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:A731 yrkande 36 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. En allmän semesterlönefond (mom. 2)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 3 som börjar med "Frågan om" och slutar med "motion A706" bort ha följande lydelse:

Frågan om inrättande av en allmän semesterlönefond har varit aktuell alltsedan slutet av 1970-talet. När semesterlagen ändrades år 1977 blev semesterlönefonden en av de frågor som skulle utredas ytterligare. Ett utredningsarbete påbörjades också, men år 1981 beslutade den dåvarande borgerliga regeringen att det skulle läggas ner. Inte heller när socialdemokratin har återkommit i regeringsställning har någon omsvängning skett.

Enligt utskottets uppfattning är behovet av semesterstöd lika stort i dag som när frågan tidigare har väckts. Utskottet delar uppfattningen i motion A706 (vpk) att införande av en semesterlönefond är ett viktigt inslag i jämlikhetspolitiken. En sådan fond skulle gynna de grupper i samhället som har de sämsta betingelserna vad avser arbetsvillkor, arbetsmiljö och ekonomi. Möjligheter till en meningsfull fritid och rekreation innebär också en investering av samhället för att motverka utslagnig.

Mot den angivna bakgrunden bör riksdagen begära att regeringen med förtur utreder frågan om en semesterlönefond. Motion A706 tillstyrks således av utskottet.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

1988/89:AU3

2. beträffande *en allmän semesterlönefond*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:A706 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

3. Reglerna för semesterlönegrundande frånvaro (mom. 4)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 5 som börjar med "Utgångspunkten för" och slutar med "behandlade motionerna" bort ha följande lydelse:

I den nu gällande semesterlagen, som började tillämpas år 1978, utökades möjligheterna till semesterersättning vid viss frånvaro, s.k. semesterlönegrundande frånvaro. Sjukdom, arbetsskada och föräldraledighet kan nämnas i detta sammanhang. En typ av frånvaro som hade diskuterats men inte medtagits i lagen gäller arbetslöshet. Enligt LO var det beklagligt att man inte praktiskt hade kunnat lösa frågan om arbetslöshet som semesterlönegrundande frånvaro. Regeringen ansåg dock att denna fråga måste utredas vidare, bl.a. i vad avser finansieringen.

Utskottet delar uppfattningen i motion A709 (s) att frågan om ofrivillig arbetslöshet som semesterlönegrund nu bör utredas. Utredningen bör även inkludera finansieringsfrågorna, bl.a. frågan om inrättande av en riskfond för ändamålet i enlighet med förslaget från 1974 års semesterkommitté. Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet motion A709, vilket bör ges regeringen till känna. Övriga i sammanhanget behandlade motioner har utgångspunkter som utskottet inte kan ställa sig bakom.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *reglerna för semesterlönegrundande frånvaro*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:A709 samt med avslag på motionerna 1987/88:A729 och 1987/88:A740 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Särskilt yttrande

Semesterreform för Sveriges animalieproducenter

Kersti Johansson (c) och Marianne Andersson (c) anför:

Den inom Lantbrukets avbyttjänst bedrivna semesterverksamheten har utvecklats på ett positivt sätt. Inom de flesta distrikten råder emellertid en stor brist på avbytare. Den vikande tillgången på avbytare utgör den främsta begränsningen för en ytterligare utökning av verksamheten. Det kan noteras att antalet sökande till jordbrukslinjen har minskat dramatiskt under de senaste åren.

Mot denna bakgrund måste kraftfulla åtgärder vidtas för att få fram utbildade avbytare. Vi vill i detta sammanhang understryka vikten av att avbyttarkurser anordnas inom ramen för arbetsmarknadsutbildningen. Detta föreslogs från vår sida under föregående riksmöte men vann inte riksdagens gehör. Vi återkommer till dessa frågor.

